

Klasszikus héber nyelv 4.:

Szintaxis

BBN-HEB11-204

Koltai Kornélia, Biró Tamás

2014. november 5.

Ismétlés: igeragozás
(gutturálisok)

Témaválasztás házi dolgozatra

Arnold & Choi 3.3:
igemódok

A perfectum történeti kialakulása és definíciója

- feltehetőleg egy proto-sémi *statív*ből fejlődött ki az i. e. III-II. évezred nyugati sémi nyelveiben (arab, héber, arámi, geez, stb.). Ez a feltételezett *statív* alakilag és jelentésileg is hasonlíthatott az akkád *statív* alakokhoz.
- „kívülről tekint egy szituációra, úgy tekintvén rá, mint egy komplett egészre... amely időben nem meghatározott” (Arnold&Choi)

Az *imperfectum* történeti kialakulása és definíciója

- Proto-héber (i. e. II. évezred vége):
  - *yaqtulu* (kijelentő mód, *imperfectum*)
  - *yaqtula* (kötőmód)
  - *yaqtul* (*jussivus*)
  - *yaqtul* (*praeteritum*)
- → szó végi magánhangzók lekopásával alaki egybeesés történik (ez magyarázhatja az *imperfectum* széles használati körét)
- „belülről tekint egy szituációra, amely folyamatban van” (Arnold&Choi)

A módok a bibliai héberben

- 3 mód fejezi ki az „akarást”, melyek egymástól függetlenül alakultak ki:
  - *Jussivus*
  - *Imperativus*
  - *Cohortativus*
- Funkció szerint alkotnak egy osztályt, nem morfológiai hasonlóság alapján
- Morfológiai sajátosságok gyors áttekintése

A jussivus jelentései

- Parancs (felsőbbrendű alsóbbrendű felé, amely/aki mint **A** jelenik meg)
- Szándék, akarat (alsóbbrendű felsőbbrendű felé, amely/aki mint **A** jelenik meg)
- Áldás (Isten a *jussivus A*-a)
- Tiltás („negatív” parancs/kívánság, főként *'al* tiltószóval)

Az imperativus jelentései

- Parancs (azonnali cselekvésre felszólítás; kérés, kívánság is)
- Megengedés, engedély, beleegyezés (a kontextusban megelőzi: a [későbbi] *inv.* címzettjének aktuális kérése, amelyre belegyező, megengedő válaszként „hangzik el” az *imperativus*)
- Ígéret (az *inv.* címzettjének tett ígéret *imperativus*ba csomagolva)

A cohortativus jelentései

- Elhatározás, döntés (szándék kifejezése)
- Kívánság (vágy kifejezése – nem csak a beszélő elhatározásán múlik a cselekvés kivitelezése)
- Figyelmeztetés, buzdítás (egymás buzdítása, bátorítása, T/1.)

Arnold & Choi 3.4:
non-finit alakok

Névmások, non-finit alakok

- Főnévi/melléknévi/határozói igenév:
  - Igéből származik:
    - Morfológiailag: igeörzsenként az igei paradigma része, *bár a főnévi/melléknévi/határozószói morfológia jellegzetességei is megjelenhetnek.*
    - Szemantikailag: lehet ágense, páciense, lehet aktív vagy passzív...
  - De főnévi/melléknévi/határozószói funkciókat tölt be a mondatban.
- *Non-finit*: nem az igei állítmány szerepét tölti be, és ezért nem hordoz mondatszintű információt (idő, aspektus, mód...).

[Idő, aspektus, mód...: az egész mondat jelentésének olyan összetevői, amelyeket a mondat „feje”, a *finit igealak* jelenít meg.]

Infinitivus constructus

Főnévi igenév: igéből származik, de főnévi funkciót tölt be.

- Ige => van ágense, páciense. A páciens/tárgy tárgyi szuffixumként jelenik meg.
- Főnév => ágens/alany birtokos szuffixumként jelenik meg.

- Nominal: főnévi használat (pl. nominativusi, genitivusi, stb. szerepekben)
- Temporal: időhatározói használat
- Purpose (célhatározó), result (eredményhatározó)...

Infinitivus constructus

Speciális szerkezetek, kifejezések az *inf constructus* segítségével:

- Obligation: kötelezettség
gyakran על és ל prepozíciókkal
- Imminence: rövid időn belül beálló esemény (közeljövő)
- Specification: ige módosítójaként és vonzataként
(Például: *szeretek olvasni*. Nyelvenként változik, hogy mely ige állhat főnévi igenévvel, például *folytatom az olvasást*, de ang. *continue reading*, de izr. héber ממשִׁיךְ לִקְרוֹא)
V.ö. BH שִׁמְרָה

Infinitivus absolutus

A sémi nyelvek specialitása.

- Nominal : főnévi használat (pl. nominativusi, genitivusi, stb. szerepekben)
- Emphatic: hangsúlyozás
- Manner: (mód)határozó
- Verbal substitute: ige helyett

Participiumok

Melléknévi igenév: igéből származik, de melléknévi funkciót tölt be.

- Ige => van ágense, páciense (bővítményként megjelenhet)
- Melléknév => nemben, számban egyezik az ágenssel/alannyal.

- Attributive: minőségjelző
- Predicate: állítmány
- Substantive: főnévi használat

minden mondattani szerep, amit főnév tölthet be, pl. alany, állítmány, tárgy...

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Olvasni: 3.5 fejezet. Átlapozni: 4. fejezet (pp. 95–161).
2. Házi dolgozat!
3. ZH: 2-3. fejezet, tankönyv használható, 60 perc.
4. *Gutturálisok, ח"ל, ה"ל*: elsőéves anyag átisméltése (összes törzs!)
5. Szabadon kiválasztott bibliai versekből
  - összegyűjteni 15 igét (részben a más összegyűjtötteket is lehet)
  - non-finit alakokat,
  - besorolni a tankönyvi kategóriák – 3.4 alpontjai – szerint.

Papíron, a tanszéki titkárságon leadva. Határidő: **hétfő** dél (12:00).

Viszlát jövő héten!